

Реформування та розвиток системи охорони здоров'я в Україні¹

1. Завдання реформи та основні досягнення за 2014–2018 рр.

Держава поставила амбітну мету – кардинальне реформування охорони здоров'я, спрямоване на створення системи, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити медичне обслуговування для всіх громадян України на рівні розвинутих європейських держав.

Відповідно до реалізації Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні за 2014–2018 рр.: змінено механізми фінансування медичних закладів, які надають первинну медичну допомогу за принципом «гроші йдуть за пацієнтом» та створено Національну службу здоров'я України – єдиного національного замовника медичних послуг; розпочато та налагоджено процес автономізації медичних закладів. Ці зміни відчули як пересічні українці, які можуть вільно обирати лікаря у медзакладах усіх форм власності, так і лікарі первинної медичної допомоги, заробітна плата яких зросла майже у 4 рази.

Змінилися принципи закупівлі лікарських засобів: з 2015 року державні закупівлі здійснюються із залученням спеціалізованих міжнародних організацій. Це дозволило заощадити майже 39% виділених коштів.

Сьогодні Україна повністю забезпечена вакцинами, які необхідні відповідно до календаря щеплень.

Реалізована програма «Доступні ліки»: понад 6,6 млн українців отримали ліки за понад 28 млн рецептами на суму 1,3 млрд грн.

Розпочався процес розбудови системи громадського здоров'я, яка закладає засади переорієнтації охорони здоров'я від політики лікування до політики зміцнення та збереження здоров'я людини.

Запущено пілотний проект розвитку екстреної медичної допомоги у 6 регіонах України, на що додатково виділено 1 млрд грн.

2. Основні виклики, які виникли під час реалізації реформи (конкретизація внутрішнього середовища)

З моменту запуску реформи системи охорони здоров'я деякі політичні сили неодноразово намагалися дискредитувати програму реформування та заблокувати низку принципів нововведень. Внаслідок їхнього тиску на певний час була заблокована робота Міністерства охорони здоров'я, що поставило під загрозу всю трансформацію охорони здоров'я і ті якісні зміни, які вже відбулися. Неодноразові критичні заяви деяких авторитетних представників медичної галузі та політичних сил сприяли формуванню недовіри та несприйняття реформи населенням та медичною спільнотою, що суттєво загрожує впровадженню реформи.

Основні загрози: зміна політичного вектора розвитку держави; незавершення структурної перебудови галузі; незабезпечення належного фінансування програм реформування у державному та місцевих бюджетах.

3. Ілюстрація розуміння реформи та очікування громадян від її проведення

Соціологічні дослідження домогосподарств останніх років свідчать, що тривала депресія медичної галузі сформувала стійкий стереотип зневіри у можливості реформування системи охорони здоров'я в Україні. Проте слід зазначити, що кількість тих, хто зовсім не вірить в успіх реформ, істотно зменшилася у порівнянні з минулими роками. Найбільше відчутне розуміння реформи як населенням, так і медичними працівниками спостерігається у тих напрямках, де програми реформування підтверджені практичним втіленням. Це, передусім, первинна медична допомога.

4. Зв'язок із міжнародними програмами співпраці з посиланням на документи (конкретизація зовнішнього середовища)

Реформування охорони здоров'я відбувається відповідно до міжнародних зобов'язань України та за підтримки авторитетних міжнародних організацій (Світового банку, UNICEF, USAID та інших). До прикладу, зміцнення системи охорони здоров'я України та її потенціалу, зокрема шляхом впровадження реформ, є частиною зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Також з 2015 року Міністерство охорони здоров'я почало закуповувати лікарські засоби та вироби медичного призначення через міжнародні організації Програма розвитку ООН, Дитячий фонд «ЮНІСЕФ» та через британську закупівельну агенцію Crown Agents. Це дозволило уникнути корупції та забезпечити українців якісними та життєво необхідними ліками.

Головний автор:

Тетяна Юрочко - завідувачка кафедри Школа охорони здоров'я НаУКМА, експерт групи РПР "Реформа системи охорони здоров'я"

Співавтор:

Світлана Бубенчикова - менеджер групи РПР "Реформа системи охорони здоров'я"

5. Основні завдання реформи на 2019–2023 рр. [наступні 5 років] та очікувані результати їх втілення

Реформування вітчизняної системи охорони здоров'я – кардинальна зміна організаційно-економічних принципів управління відповідно до ринкових умов та європейських стандартів. Сучасний етап – перехідний. І хоча багато вже зроблено, проте «точки незворотності» ще не досягнуто. Відтак, *наступними кроками реформи, які необхідно здійснити, щоб забезпечити її продовження та незворотність, є:*

- Завершити впровадження нових фінансових механізмів за принципом «гроші йдуть за пацієнтом» на ПМД та впровадити їх на рівні спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги (амбулаторного та стаціонарного рівнів).
- Інституційно закріпити «маршрутизацію пацієнта»: візит до лікарів-спеціалістів та інші послуги на безоплатній основі – лише за направленням сімейного лікаря.
- Затвердити гарантований пакет медичних послуг, який замінить псевдобезкоштовну медицину у поліклініках та лікарнях.
- Забезпечити повний електронний документообіг у системі охорони здоров'я.
- Завершити реформу закупівель лікарських засобів та медичних виробів, запровадити єдину стокову систему з відстежування маршруту закуплених ліків.
- Завершити розбудову системи громадського здоров'я, чіткий розподіл функцій та повноважень між КМУ, МОЗ України та інших органів влади у системі громадського здоров'я.
- Забезпечити умови для реалізації Стратегії державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року.
- Запровадити європейські підходи до проведення епідеміологічного нагляду, що буде охоплювати як інфекційні хвороби, так і неінфекційні захворювання.
- Забезпечити реалізацію програми розвитку сільської медицини: додаткове фінансування, створення ефективної системи мотивації лікарів, впровадження практики телемедицини тощо.
- Забезпечити інституційне впровадження реформи екстреної медичної допомоги, прийняти закон «Про доброго самаритянина».
- Реформувати патентну систему та забезпечити умови для вільної конкуренції на ринку лікарських засобів та медичних виробів.
- Реформувати систему до- та післядипломної медичної освіти на основі досягнень сучасної медичної науки та доказової медицини.
- Забезпечити розвиток лікарського самоврядування як інституту регулювання якості медичної послуги та захисту прав медичних працівників.

Основний очікуваний результат реформи охорони здоров'я – *рівний доступ населення до якісної медичної допомоги та фінансовий захист у випадку захворювання.*

Перелік головних стейкхолдерів:

КМУ, МОЗ, НСЗУ, ЦГЗ, громадяни України, пацієнти, медики, керівники медичних закладів, органів місцевого самоврядування, місцевих адміністрацій та ЦОБВ.

Принцип

Забезпечення рівного доступу населення до якісної медичної допомоги шляхом впровадження фінансових механізмів «гроші йдуть за пацієнтом». Цей апробований на первинній ланці медицини принцип необхідно перенести на рівні спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги (амбулаторного та стаціонарного рівнів).